

ÎNMORMÂNTĂRI DIN SITUL ARHEOLOGIC DE LA CETĂŢENI

Dragoş MĂNDESCU^a, Mihai CONSTANTINESCU^b

^a Muzeul Judeţean Argeş, Piteşti, România; e-mail: dragoş_mandescu@yahoo.com

^b Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer”, Bucureşti, România; Facultatea de Istorie, Universitatea din Bucureşti, România
e-mail: mihai.constantinescu@istorie.unibuc.ro

Keywords: Late Iron Age, Medieval Age, Cetăţeni, burials, anthropological analysis, chronology

Abstract: The core of the paper is represented by three archaeological features researched more than six decades ago by Dinu V. Rosetti (1899–1982), in the site at Cetăţeni: two funerary / cult features from the Late Iron Age (known as “the royal tomb among rocks”, sometimes referred to as the “sanctuary among rocks”, respectively „tomb no. 1 under Colţul Doamnei”) and a medieval grave considered decisive for the dating of church no. 3 there to the mid-13th century at the latest. These features were never published in detail by the author of the excavations, and thus they were regarded with caution. Based on the osteological remains identified at the Institute of Anthropology “Francisc I. Rainer” in Bucharest, and some elements preserved from the archaeological grave goods, scattered among the collections of four museums (Argeş County Museum, National History Museum of Romania, Câmpulung Municipal Museum and “King Ferdinand I” National Military Museum), the article resumes the debate on these features from a new, interdisciplinary perspective, including the anthropological study and radiocarbon dating. Following a similar approach, two other funerary discoveries made at Cetăţeni are taken into consideration: a grave probably also excavated by D. V. Rosetti in the medieval cemetery nearby the churches and a more recent reburial from the peak of Cetăţuia hillock.

Cuvinte-cheie: a doua epocă a fierului, epoca medievală, Cetăţeni, înmormântări, determinări antropologice, cronologie

Rezumat: Nucleul articolului îl constituie trei complexe arheologice cercetate cu mai bine de şase decenii în urmă de Dinu V. Rosetti (1899–1982), în situl de la Cetăţeni: două complexe funerare / de cult din a doua epocă a fierului (cunoscute drept „mormântul regal dintre stânci”, denumit uneori şi „sanctuarul dintre stânci”, respectiv „mormântul nr. 1 de sub Colţul Doamnei”) şi un mormânt medieval considerat definitoriu pentru datarea bisericii nr. 3 de aici cel mai târziu la mijlocul sec. al XIII-lea. Întrucât nu au fost niciodată publicate detaliat de descoperitorul lor, aceste complexe arheologice au fost privite cu rezerve. Pe baza resturilor osteologice regăsite la Institutul de Antropologie „Francisc I. Rainer” din Bucureşti şi a unor elemente păstrate din inventarul arheologic, răspândite în colecţiile a patru muzee (Muzeul Judeţean Argeş, Muzeul Naţional de Istorie a României, Muzeul Municipal Câmpulung şi Muzeul Militar Naţional „Regele Ferdinand I”), articolul reia dezbaterile asupra acestor complexe dintr-o nouă perspectivă, interdisciplinară, incluzând studiul antropologic şi datările radiocarbon. Urmând aceeaşi manieră de abordare, sunt adăugate discuţii alte două descoperiri de ordin funerar făcute la Cetăţeni: un alt mormânt cercetat probabil tot de D. V. Rosetti în cimitirul medieval din sectorul bisericilor şi o reînhumare de dată mai recentă de pe vârful monticolului Cetăţuia.

INTRODUCERE

Situl arheologic de la Cetăţeni, aflat pe valea superioară a râului Dâmboviţa (Fig. 1), pe un teren împărţit între comunele Cetăţeni (satul Valea Cetăţuia) şi, mai nou, Stoenesti, judeţul Argeş¹, este cunoscut încă de la

jumătatea secolului al XIX-lea şi a fost de-a lungul timpului cercetat în diferite etape şi de către diferiţi arheologi şi istorici². Cercetările arheologice au pus în evidenţă aici un ansamblu de locuire cu descoperiri spectaculoase din

¹ Multă vreme dependenţa sitului arheologic a „pendulat” între mai multe localităţi din zonă, în funcţie şi de fluctuaţia reformelor administrative centrale sau locale: Bădeni, Coteneşti, Stoenesti şi Cetăţeni. În ultimii ani, printr-o bizară înţelegere locală între administraţiile comunelor învecinate Cetăţeni şi Stoenesti, jud. Argeş, arealul sitului arheologic aflat pe malul stâng al râului Dâmboviţa, ce ţinea de comuna Cetăţeni (denumire cu care s-a şi impus, de altfel, în literatura arheologică), a trecut în administrarea comunei Stoenesti. În acelaşi timp, locuitorii cătunului Valea Cetăţuia (sat ce suprapune actualmente aşezarea antică şi medievală de pe malul râului) ţin de comuna Cetăţeni, cum o arată şi cărţile lor de identitate. Nu însă şi mica obşte monahală de pe vârful stâncos Cetăţuia (monticolul la ale cărui poale vestice se întinde, de-a lungul Dâmboviţei, satul amintit, Valea Cetăţuia), al cărei domiciliu este în comuna Stoenesti. Efectele juridice ale acestei înţelegeri asupra vestigiilor arheologice ale sitului sunt catastrofale, responsabilitatea pentru protejarea lor părând să nu mai vizeze direct pe niciuna din cele două administraţii comunale. De aproape un sfert de veac, Legea nr. 5 din 6 martie 2000 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional, Secţiunea

III – Zone protejate (publicată în „Monitorul Oficial al României”, nr. 152 din 12 aprilie 2000) plasează situl „de la Cetăţeni”, alături de alte cinci situri arheologice de maximă însemnătate (Sighişoara, Târgşoru Vechi, Budureasca, Bratei şi Poieneşti), între rezervaţiile arheologice ce cuprind situri cu niveluri de locuire întinse pe perioade îndelungate – aşezări şi necropole. Ca o ironie a sorţii, tocmai atunci a început şi etapa de maximă agresare a sitului de locuire contemporană, etapă aflată în plină expansiune, sub privirile mereu indiferente (dacă nu chiar permissive sau, şi mai crunt, binevoitoare) ale autorităţilor locale sau centrale mereu schimbătoare. Nu este exclus ca această distrugere acceptată (?) tacit de forurile administrative să fi fost doar un mijloc meschin pentru pasarea sau pierderea urmei responsabililor însărcinaţi cu protejarea sitului. Unul din efectele nocive ale „ceţei administrative” ce domneşte la Valea Cetăţuia a fost şi schimbarea codului RAN al sitului. Aparent o modificare scriptică minoră, atribuirea unui nou cod RAN pentru un sit vechi, ce-şi câştigase de multă vreme notorietatea, pare să încurajeze succesul infamei metode de ştergere a urmelor în abuzurile asupra patrimoniului arheologic înregistrate zilnic la Valea Cetăţuia.

² Pentru istoricul cercetărilor, vezi Rosetti 1975; Măndescu 2006, p. 19–23; Măndescu et alii 2014, p. 180–184.